

АЗАМАТТЫҚ ЖӘНЕ АЗАМАТТЫҚ-ПРОЦЕСТІК ҚҰҚЫҚ / ГРАЖДАНСКОЕ И ГРАЖДАНСКО-ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО / CIVIL AND CIVIL PROCEDURE LAW

ӨОЖ 347.13
МҒТАР 10.27.41

Ф.Г. Ибрагимова¹, Е.М. Айтқазин¹, Н.О. Байжұманов²

¹Alikhan Bukeikhan University, Семей қ., Қазақстан Республикасы

²«Семей орманы» мемлекеттік орман табиғи резерваты, Семей қ., Қазақстан Республикасы

«МЕМЛЕКЕТТІК САТЫП АЛУ ТУРАЛЫ» ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗАҢЫНА ЕНГІЗІЛГЕН ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ТОЛЫҚТЫРУЛАРДЫ ІС ЖҮЗІНДЕ ІСКЕ АСЫРУ ТИІМДІЛІГІНІҢ МӘСЕЛЕСІ

Аннотация. Ұсынылған ғылыми мақала «Мемлекеттік сатып алу туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 4 желтоқсандағы Заңына 2021 жылдың 15 қарашасында енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың тәжірибеде іске асыру тақырыбын зерделеудің жалғасы болып табылады.

Авторлармен жаңашылдықты іс жүзінде жүзеге асыру мәселелеріне терең талдау жасалынған, кейбіреуі бойынша нақты ұсыныстар беріледі. Атап айтқанда, мемлекеттік сатып алуда негіздемелік келісімдерді, рейтингтік-балдық жүйені пайдалана отырып, конкурстық сатып алудың жаңа тәсілдерін енгізу, электрондық дүкен арқылы сатып алу әдісін қолданысқа енгізудің артықшылықтары мен қолданысқа енгізуде туындап отырған мәселелері қарастырылады.

Мақаланың мақсаты мемлекеттік сатып алу жүйесін реттейтін заң нормалары арасындағы қарама-қайшылықтарды жою, сондай-ақ қабылданған жаңа жүйенің іске қосылуына тәжірибелік талдау жасау арқылы жемқорлыққа қарсы төтеп бере алатын, ашықтықты қамтамасыз етуі тиіс жүйе қалыптастыру мақсатында жүргізіліп жатқан заңдарды өзгерту тәжірибесінің тиімділігін зерттеу болып табылады.

Түйінді сөздер: мемлекеттік сатып алу; тапсырыс беруші; өнім беруші; негіздемелік келісім; конкурс; портал; рейтингтік-балдық жүйе; электрондық дүкен.

Ф.Г. Ибрагимова¹, Е.М. Айтқазин¹, Н.О. Байжұманов²

¹Alikhan Bukeikhan University, г. Семей, Республика Казахстан

²Государственный лесной природный резерват «Семей орманы», г. Семей, Республика Казахстан

К ВОПРОСУ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРАКТИЧЕСКОЙ РЕАЛИЗАЦИИ ИЗМЕНЕНИЙ И ДОПОЛНЕНИЙ В ЗАКОНЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН «О ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПКАХ»

Аннотация. Представленная научная статья является продолжением изучения темы практической реализации изменений и дополнений, внесенных 15 ноября 2021 года в Закон Республики Казахстан от 4 декабря 2015 года «О государственных закупках».

Авторами проводится глубокий анализ вопросов практической реализации нововведений, а также по некоторым из них даются конкретные рекомендации. В частности в статье рассматриваются вопросы внедрения новых способов конкурсных закупок с использованием рамочных соглашений, рейтингово-балльной системы, преимущества введения в действие и проблемы внедрения метода закупок через электронный магазин.

Целью статьи является проведение комплексного исследования эффективности проводимых на практике изменений в законодательстве с целью внесения предложений по устранению имеющихся противоречий между нормами закона, регулирующего систему государственных закупок, а также формирования норм, способных противостоять проявлению коррупции, которая в свою очередь должна обеспечивать прозрачность путем практического анализа внедрения нововведений.

Ключевые слова: государственные закупки; заказчик; поставщик; рамочное соглашение; конкурс; портал; рейтингово-балльная система; электронный магазин.

F.G. Ibragimova¹, Y.M. Aytkazın¹, N.O. Baizhumanov²

¹Alikhan Bokeikhan University, Semey c., the Republic of Kazakhstan

²The state natural reserve «Semey ormany», Semey c., the Republic of Kazakhstan

ON THE ISSUE OF THE EFFECTIVENESS OF THE PRACTICAL IMPLEMENTATION OF AMENDMENTS AND ADDITIONS TO THE LAW OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN «ON PUBLIC PROCUREMENT»

Abstract. The presented scientific article is the second prepared by this author's composition on the topic of practical implementation of amendments and additions made on November 15, 2021 to the Law of the Republic of Kazakhstan dated December 4, 2015 «On Public Procurement».

The authors conduct an in-depth analysis of the issues of practical implementation of innovations, as well as specific recommendations on some of them. In particular, the article discusses the introduction of new methods of competitive procurement using framework agreements, rating-point system, the advantages of putting into effect and the problems of implementing the procurement method through an electronic store.

The purpose of the article is to conduct a comprehensive study of the effectiveness of changes in legislation carried out in practice in order to make proposals to eliminate existing contradictions between the norms of the law regulating the public procurement system, as well as the formation of norms capable of resisting the manifestation of corruption, which in turn should ensure transparency through practical analysis of the introduction of new technologies.

Keywords: public procurement; customer; supplier; framework agreement; competition; portal; rating and point system; electronic store.

DOI: 10.52425/25187252_2023_27_18

Кіріспе. Соңғы жылдары елімізде мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманы жетілдіруге байланысты белсенді жұмыс жүргізіліп жатқаны белгілі. Осы мақсатта «Мемлекеттік сатып алу туралы» Қазақстан Республикасының заңына соңғы өзгерістер мен толықтырулар «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік сатып алу, жер қойнауын пайдаланушылар мен табиғи монополиялар субъектілерінің сатып алуы, байланыс, автомобиль көлігі, қорғаныс және ғылымды қаржыландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2021 жылғы 15 қарашадағы Қазақстан Республикасының заңымен енгізілгені белгілі.

Осы мақала авторлары құрамымен аталған өзгертулерді зерттеу барысында бір мақала жарияланып, «Мемлекеттік сатып алу туралы» Қазақстан Республикасының заңына енгізілген өзгерістердің іс жүзінде жүзеге асырылуының кейбір мәселелері қарастырылған болатын [1].

Қарастырылып отырған өзгерістердің күрделілігіне, ұзағырақ мерзімге бақылауды

қажет етуіне және кейбірінің күшіне ену уақыттары заң қабылдану уақытынан кейінірек қарастырылуына байланысты өзгерістердің іс жүзінде іске асырылуына әрі қарай талдау жасау осы зерттеу аясында мүмкін болды.

Заңнамаға енгізіліп отырған жаңартулардың тәжірибеде іске асуы барысында нормалардың бір-біріне қарама-қайшы келуі анықталуда және кейбір механизмдерді жетілдіру қажеттілігі туындап, біраз қиындықтар тудыруда, тиісінше жан-жақты зерттеуді қажет етеді. Сондықтан зерттеу тақырыбы өзекті және мақала барысында қойылған мақсат енгізілген жаңашылдықтар мен өзгерістердің іс жүзінде іске асырылуына зерттеу жүргізуді жалғастыру, анықталған олқылықтар мен кедергілерді шешу мүмкіндіктерін қарастыру, тиісті ұсыныстар жасау.

Әдістер мен материалдар. Ғылыми мақаланы жазу барысында құқықтық, салыстырмалы-құқықтық, құрылымдық, логикалық және құқықтық актілердің нормаларын түсіндіру әдістері қолданылды. «Мемлекеттік сатып алу туралы» ҚР

заңына 2021 жылғы 15 қарашада енгізілген өзгерістер мен толықтырулардың мәні мен мазмұны логикалық, салыстырмалы құқықтық, нормаларды түсіндіру әдістерін қолдану арқылы зерттелді.

Негізгі бөлім. «Мемлекеттік сатып алу туралы» Қазақстан Республикасының заңына 2021 жылдың 15 қарашасында енгізілген өзгертулердің біразы бірден күшіне енсе, кейбірі 2022 жылдың 1 шілдесінен бастап қолданысқа енгізілген болатын. Өзгерістер жүйені оңтайландыруға байланысты мүмкіндіктерді, оның толық әлеуетін іске асыруға және сатып алу бюджетін тиімдірек пайдалануды қамтамасыз етуге бағытталған. Сонымен қатар осы өзгерістер мемлекеттік сатып алу жүйесінің жемқорлыққа қарсы төтеп бере алатын, неғұрлым ашықтықты қамтамасыз етуге қол жеткізетін жүйе қалыптастыруды көздейді.

Жалпы, енгізілген өзгерістерге осыған дейінгі зерттеуде шолу жасалынған болатын, оның ішінде жекелеген жаңашылдықтардың тәжірибеде қолданылуы сол зерттеуде қарастырылды [1].

Алайда, жоғарыда атап өткендей, өзгерістердің күрделілігіне, ұзақ мерзім бақылауды қажет етуіне және кейбірінің күшіне ену уақыттары заң қабылдану уақытынан кейінірек қарастырылуына байланысты өзгерістерді зерттеу әрі қарай жалғастырылып, келесідей тәжірибеде жүзеге асырудың өзекті болып отырған мәселелері талқыланды:

1. Негіздемелік келісімдерді пайдалана отырып, конкурсты сатып алудың жаңа тәсілі енгізілді. Бұл әдісті қарастыру үшін негіздемелік келісім ұғымын анықтау қажет. «Мемлекеттік сатып алу туралы» заңның 2-бабының 22-1 тармағына сәйкес негіздемелік келісім – тапсырыс беруші мен негіздемелік келісімге қатысушы арасында кейіннен мемлекеттік сатып алу туралы шарт жасасу мақсатында орталықтандырылған мемлекеттік сатып алуды өткізу нәтижелері бойынша әлеуетті

өнім берушілермен мемлекеттік сатып алуды бірыңғай ұйымдастырушы және (немесе) мемлекеттік сатып алуды ұйымдастырушы арасында жасалатын келісім¹.

Сатып алудың бұл түрі үлгілік техникалық ерекшеліктерді пайдалана отырып, белгілі бір, стандартталған, жиі сатып алынатын тауарлар бойынша ғана қолданылады.

Мәселен, «Негіздемелік келісім пайдаланылатын конкурс тәсілімен мемлекеттік сатып алу тауарлардың, жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2022 жылғы 17 қаңтардағы №44 бұйрығына сәйкес сатып алудың бұл әдісі келесі сатып алулар үшін қолданылады:

а) бекітілген телефондық байланыс, ұялы байланыс және Интернетке қол жеткізу бойынша қызметтер көрсету;

ә) жанармай (АИ-92, АИ-95, АИ-98), дизельдік жанармай (жазғы, қысқы, арктикалық) сатып алу кезінде².

Көрсетілген тәртіпке сәйкес сатып алуды облыс ауданының, облыстық маңызы бар қаланың, облыстық маңызы бар қаладағы ауданның, республикалық маңызы бар қаланың және астананың Бірыңғай мемлекеттік сатып алуды ұйымдастырушысы жүргізуі тиіс.

Алайда, іс жүзінде мұндай бірыңғай мемлекеттік сатып алуды ұйымдастырушы болмаған жағдайлар жиі кездеседі. Қаржы министрлігі мемлекеттік сатып алуды бірыңғай ұйымдастырушының болмауы және оны айқындау мәселесі бойынша қойылған сұрауларға мұндай ұйымдастырушының тиісті әкімшілік-аумақтық бірлікте болуға тиіс деген жауаптар беруде. Бұдан басқа, тапсырыс берушінің мұндай ұйымдастырушы болмаған кезде мемлекеттік сатып алу рәсімін басқа тәсілмен жүргізуге құқығы бар екендігі көрсетілген жауаптар да болған. Сұрақ тек өңірлер төңірегінде болып отыр, ал республикалық деңгейде қазіргі уақытта

¹ Мемлекеттік сатып алу туралы: Қазақстан Республикасының 2015 ж. 4 желтоқсандағы №434-V Заңы [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000434> (жүгінген күні: 15.12.2022).

² Негіздемелік келісім пайдаланылатын конкурс тәсілімен мемлекеттік сатып алу тауарлардың, жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің тізбесін бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2022 ж. 17 қаңтардағы №44 бұйрығы [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200026525> (жүгінген күні: 17.12.2022).

Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің Қазынашылық комитеті мемлекеттік сатып алудың бірыңғай ұйымдастырушысы болып табылады.

Енгізілген өзгерістерді тәжірибеде қолдану барысында анықталған тағы бір мәселе – мемлекеттік сатып алу порталында мемлекеттік сатып алу жоспарын орналастыру және сатып алуды өткізу тәсілін таңдау кезінде негіздемелік келісімдерді пайдалана отырып өткізуге болатын конкурс түрінің жоқтығы. Яғни, ондай конкурс түрін таңдау мүмкіндігі порталда қарастырылмаған.

Жалпы алғанда негіздемелік келісімдерді пайдалана отырып, конкурсты сатып алудың тәсілі ыңғайлы тәсіл болуы тиіс және әлемдік тәжірибеде де жиі қолданылуда. Ондай келісім түрі құрамына 28 мемлекет кіретін Еуропалық Одақтың мемлекеттік сатып алу заңнамасында да қарастырылған³ және кеңінен қолданылады.

Әрине, бұл елдердегі негіздемелік келісімдерді пайдалана отырып конкурс өткізу тәсілінің кемшіліктерінің бар екендігін алға тартушылар да жоқ емес, әсіресе конкурстың ашықтығына байланысты сын бар [2].

Ал елімізде нақты мұндай мәселенің әлі көтеріле қоймағаны белгілі, оған себеп еліміздегі сатып алудың бұл әдісі сатып алудың санаулы түрлерінде ғана қолданылуы болуы мүмкін. Еуропа мемлекеттерінен қарағанда елімізде сатып алудың бұл әдісі сатып алудың бірнеше түрлерінде, нақтырақ айтсақ тек байланыс орнату бойынша қызметтер мен жанармай сатып алу кезінде ғана қолданылады.

Жалпы заң шығарушымен негіздемелік келісім пайдаланылатын конкурс немесе рейтингтік-балдық жүйені пайдалануды мемлекеттік сатып алуда қолдануды енгізу себептері түсінікті. Бірінші кезекте аталған өзгерістер сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін төмендетуге бағытталған, екіншіден жүйенің ыңғайлы болуы үшін енгізіліп отыр. Алайда, аталған өзгерістер тәжірибеде қолдану барысында қолданушыларға жоғарыда

аталған қиындықтарды тудыруда.

Ұсыныс. Тәжірибе көрсеткендей, қазіргі уақытта негіздемелік келісімдерді қолданатын конкурс түрі толығымен аяқталмаған және жетілдіруді қажет етеді. Уәкілетті мемлекеттік органға бар кемшіліктерді жою жөніндегі іс-шаралар алгоритмін әзірлеуді, атап айтқанда, елдің облыстарында оның нақты функциялары мен міндеттерін айқындай отырып, мемлекеттік сатып алудың бірыңғай ұйымдастырушыларын құруды, сонымен қатар мемлекеттік сатып алу порталына негіздемелік келісімдерді таңдауға мүмкіндік беретін пәрменді тетікті енгізуді ұсынамыз.

2. Рейтингтік-балдық жүйені пайдалана отырып, конкурс түрінде сатып алудың жаңа тәсілі енгізілді. Сатып алудың бұл тәсілі өнім берушіні айқындау кезінде конкурстық комиссияның қатысуын толығымен жояды. «Рейтингтік-балдық жүйе пайдаланылатын конкурс тәсілімен мемлекеттік сатып алу тауарлардың, жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2022 жылғы 18 қаңтардағы №46 бұйрығына⁴ сәйкес сатып алудың бұл тәсілі келесі сатып алулар үшін қолданылады:

- а) құрылыс-монтаждау жұмыстары;
- ә) жобалау жұмыстары.

Осы тәсілмен сатып алуды өткізу кезінде конкурс жеңімпазы тиісті балдар негізінде мемлекеттік сатып алу веб-порталымен автоматты түрде айқындалатын болады. Мысалы, өнім берушінің балдарын айқындау үшін конкурстың тиісті пәні бойынша жұмыс тәжірибесі, қаржылық тұрақтылықтың жоғары көрсеткіші, әлеуетті өнім беруші ұсынған кепілдіктің ұзағырақ мерзімі, өнім берушінің бұрын мемлекеттік сатып алуға жосықсыз қатысушылар тізілімінде болуы, шарттар бойынша мерзімі өткен және тұрақсыздық айыбы және тағы басқа деректер ескерілетін болады. Мемлекеттік органдардың ақпараттық базаларына интеграцияланған өнім берушінің деректері өлшемді

³ Directive 2014/24/EU of the European parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC [Electronic resource] – Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014L0024-20200101> (Access data: 20.12.2022).

⁴ Рейтингтік-балдық жүйе пайдаланылатын конкурс тәсілімен мемлекеттік сатып алу тауарлардың, жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің тізбесін бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2022 ж. 18 қаңтардағы №46 бұйрығы [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200026605> (жүгінген күні: 18.12.2022).

анықтаудағы негізгі құрал болып табылады.

Мемлекеттік сатып алу рәсімдерінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін төмендету шеңберінде енгізіліп отырған бұл рейтингтік-балдық жүйе нәтижелі болуы тиіс деп санаймыз. Бұл жүйе адамның мемлекеттік сатып алу процесіне қатысуын толығымен жою үшін енгізілді және солай атқарылуда. Электрондық сатып алулардың барлық жерде интеграциялануының арқасында веб-портал әлеуетті өнім берушілерге автоматты түрде тиісті рейтингтер беруі шын мәнінде жемқорлық тәуекелдерін төмендетуде. Бұл баға мен сапа критерийлерін біріктіре отырып, жеткізушіні автоматты түрде таңдауға көшуге мүмкіндік беруі тиіс.

3. Осы мақала барысында назар аударғымыз келіп отырған тағы бір мәселе – 2022 жылдың 1 қаңтарынан бастап қолданысқа енгізілген электрондық дүкен арқылы сатып алу әдісі.

«Мемлекеттік сатып алу туралы» заңда берілген анықтамаға сүйенсек электрондық дүкен – мемлекеттік сатып алу саласындағы бірыңғай оператор айқындаған, мемлекеттік сатып алу веб-порталымен интеграцияланған, уәкілетті орган айқындайтын талаптарға сәйкес келетін әлеуетті өнім берушілер тауарлар мен олардың бағалары туралы ақпаратты орналастыратын бірыңғай ақпараттық жүйе⁵.

Сатып алудың бұл әдісі тапсырыс берушіге белгілі бір сипаттамалары бар қажетті өнімді өз бетінше таңдауға құқық береді. Сонымен қатар сатып алудың бұл әдісі уақыт үнемдеу жағынан ыңғайлы, әлеуетті өнім беруші тапсырыс беруші хабарлама жіберген сәттен бастап үш сағат ішінде өзінің келісімін береді, содан кейін мемлекеттік сатып алу веб-порталында тауарларды мемлекеттік сатып алу туралы шарт жасалады.

Мемлекеттің цифрландыру саясатын ескере отырып, сондай-ақ электрондық коммерцияның дамуы жағдайында бұл әдістің енгізілуі өте өзекті және уақытылы деп санаймыз. Электрондық дүкенді енгізудің

артықшылығы онлайн-режимде сауда жасау мүмкіндігімен қоса:

- коммерциялық ұсыныстарды ұсыну қажеттілігін жояды, себебі бағалар электрондық дүкенде кез келген уақытта тіркеледі;

- жеткізушіні таңдау процесін едәуір жеделдетеді: тапсырысты ресімдеу және растау бір күн ішінде онлайн режимінде жүзеге асырылады;

- бір көздің көлемін азайтады, нарықта ашық бәсекелестік қалыптасу есебінен бюджет қаражатын үнемдеуге мүмкіндік береді;

- жеткізу жылдамдығын арттыруы болып табылады.

Алайда, тәжірибеде бұл әдістің бір үлкен кемшілігі бар, атап айтқанда электрондық дүкендегі ұсынылатын тауарлардың аздығы. Тауарлар тізімінің тым аздығы дүкенді толыққанды іске қосуға мүмкіндік бермей отыр.

Тағы бір айта кетуіміз қажет нәрсе – 2021 жылғы 15 қарашадағы өзгеріске дейін заңның 38-бабының 2-тармағы 4) тармақшасына сәйкес тапсырыс беруші орналастырылатын ақпаратта тауар белгілерін, қызмет көрсету белгілерін, фирмалық атауларын, патенттер, пайдалы модельдер, өнеркәсіптік үлгілер, тауардың шығарылған жерінің атауы және өндірушінің атауы, сондай-ақ сатып алынатын тауардың, жұмыстың, көрсетілетін қызметтің жекелеген әлеуетті өнім берушіге тиесілігін айқындайтын өзге де сипаттамаларын көрсетуге құқылы болатын. Қазіргі редакцияда ондай құқық жоқ, тармақша алынып тасталды.

Бұл өзгеріс сапасыз тауарларды сатып алу қаупін жоғарылатқан болатын, ол туралы алдыңғы зерттеулерде жазған болатынбыз [1]. Ал электронды дүкен арқылы сатып алу әдісі бұл мәселені ішінара шешті деуге болады. Ішінара ғана мәселені шешу себебі «Мемлекеттік сатып алуды жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2015 жылғы 11 желтоқсандағы №648 бұйрығында бекітілгендей электронды дүкен арқылы

⁵ Мемлекеттік сатып алу туралы: Қазақстан Республикасының 2015 ж. 4 желтоқсандағы №434-V Заңы [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000434> (жүгінген күні: 20.12.2022).

мемлекеттік сатып алу құны республикалық бюджет туралы заңда тиісті қаржы жылына белгіленген айлық есептік көрсеткіштің төрт мың еселенген мөлшерінен аспайтын тауарлар бойынша ғана жүзеге асырылуында болып отыр⁶.

Ұсыныс. Осы мәселені шешу үшін уәкілетті орган жеткізушілердің өз тауарларын электронды дүкен каталогына енгізу мақсатында кәсіпкерлер палатасымен бірлесіп жоспарлы жұмыс жүргізіп, механизмі жетілдірілуі қажет.

Жоғарыда аталған мәселелер негізінде Қазақстан Республикасы заңының тиімділігіне арналған зерттеулерінде мемлекеттік сатып алу саласындағы уәкілетті орган заң шығару процесіне мұқият қарау, заңнамаға ұсынылатын өзгерістерді толыққанды дәлелдеу, жеткілікті негіздемелер келтіру қажет деген қорытынды жасауға болады. Ондай мәселелердің және өзге де заңнамалық қарама-қайшылықтардың бар екендігін осы саланы зерттеп жүрген отандық ғалымдар да атап келеді [3].

Осындай қорытындыны «Мемлекеттік сатып алу туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 4 желтоқсандағы Заңының тиімділігіне талдау жүргізген Қазақстан Республикасы заңнама және құқықтық ақпарат институтының сарапшылар құрамы да жасаған. Мақала авторлары заңнамадағы кемшіліктермен қатар енгізілген жаңа нормалардың тым аз уақыт ішінде қайта өзгертуге ұшырауы жиі кездесетіні және ол жағымсыз процесс екенін атап өтеді. Авторлардың пікірінше енгізілген нормалар өз мақсатына жетпей қайта өзгеріске ұшырайды, сол себепті тиімділік нәтижесі төмен болуы мүмкін деген қорытынды жасалынған [4].

Отандық экономист ғалымдар қазіргі интеграциялық үдерістер жағдайында Еуразиялық экономикалық кеңістік (ЕЭК) шеңберінде жаңа нарықтарды игеру, отандық жеткізушілердің бәсекеге қабілеттілігін жоғарылату, жемқорлық көріністердің орын алуын төмендету мақсатында мемлекеттік сатып алу аясындағы нормативтік-құқықтық базаны

жетілдіру бойынша жүйелі түрде жұмыстар жүргізіліп, бейіндік заңға сәйкес өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп жатқанын атай келе, жүйенің кем тұстары бар екендігін атап келеді. Ғалымдардың пікірінше мәселелердің нақты себептерін анықтап, шешу жолдарын ұсынуға, заңнамалық негіздерін жетілдіруге, «әлсіз» тұстардың болуына жол бермеу қажет. Мемлекеттік сатып алу жүйесінің жетілмеуі бюджеттік қаражаттарды пайдалану тиімділігін және мемлекеттік басқару механизмінің нәтижелілігін төмендетудегі басты себептердің бірі болып табылады [5].

Сонымен қатар мемлекеттік сатып алуды шектен тыс бюрократияландыру, шенеуніктерді үнемдеуге және оларды «бюрократиялық қауіпсіздікті» қалауына итермелеу Мемлекеттік сатып алудың тиімділігіне қолжеткізудегі негізгі кедергілердің бірі болып табылады [6].

Қорытынды. Мемлекеттік сатып алу жүйесінің жемқорлыққа қарсы төтеп бере алатын, қолданыста ыңғайлы, неғұрлым ашықтықты қамтамасыз етуге қолжеткізетін жүйе қалыптастыру мақсатында жүргізіліп жатқан заңдарды өзгерту тәжірибесінің тиімділігін зерттеу осы мақала барысында жалғасын тапты.

Өзгерістердің күрделілігіне, ұзақтау мерзімге бақылауды қажет етуіне және кейбірінің күшіне ену уақыттары заң қабылдану уақытынан кейінірек қарастырылуына байланысты өзгерістерді зерттеу әрі қарай жалғастырылып, тәжірибеде жүзеге асырудың өзекті болып отырған сұрақтарын талқылау мақала барысында мүмкін болды. Нақтырақ айтсақ, мемлекеттік сатып алуда негіздемелік келісімдерді, рейтингтік-балдық жүйені пайдалана отырып конкурсты сатып алудың жаңа тәсілдерін енгізу, электрондық дүкен арқылы сатып алу әдісін қолданысқа енгізудің артықшылықтары мен қолданысқа енгізуде туындап отырған мәселелер қарастырылды.

Тәжірибе көрсеткендей, қазіргі уақытта негіздемелік келісімдерді қолданатын конкурс түрі толығымен аяқталмаған және жетілдіруді қажет етеді. Ал, электрондық

⁶ Мемлекеттік сатып алуды жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы: Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2015 ж. 11 желтоқсандағы №648 бұйрығы [Электрондық ресурс] – Айналыс режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1500012590> (жүргізілген күні: 20.12.2022).

дүкендегі ұсынылатын тауарлардың аздығы оны толыққанды іске қосуға мүмкіндік бермей отыр. Мәселені шешу үшін уәкілетті орган жеткізушілердің өз тауарларын электронды дүкен каталогына енгізу мақсатында кәсіпкерлер палатасымен бірлесіп жоспарлы жұмыс жүргізіп, механизм жетілдірілуі қажет.

Мақалада берілген ұсыныстардың

тәжірибеде ескерілуі, көтерілген мәселелердің шешімін табуы мемлекеттік сатып алу процесін жүргізуде оң нәтиже беруі тиіс, ол жүйенің мүмкіндіктерін, оның толық әлеуетін іске асыруға және сатып алу бюджетін тиімдірек пайдалануды қамтамасыз етуге көмегін тигізетініне сенеміміз мол.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ибрагимова, Ф.Г. 2021 жылдың 15 қарашасында «Мемлекеттік сатып алу туралы» Қазақстан Республикасының заңына енгізілген өзгерістердің іс жүзінде жүзеге асырылуының кейбір сұрақтары / Ф.Г. Ибрагимова, Е.М. Айтқазин, Н.О. Байжуманов // Құқық қорғау органдары академиясының жаршысы. – 2022. – №2(24). – 75-83 бб.

2. Andrecka, M. Dealing with legal loopholes and uncertainties within EU public procurement law regarding framework agreements / M. Andrecka // Journal of public procurement. – 2016. – №16(4). – pp. 505-527.

3. Кысыкова, Г.Б. Некоторые вопросы реализации законодательства участниками государственных закупок / Г.Б. Кысыкова, К.Г. Бауржанова // Вестник Института законодательства Республики Казахстан. – 2016. – №4(45). – С. 180-187.

4. Киязова, А.Ж. К вопросу об эффективности закона Республики Казахстан «О государственных закупках» (результат альтернативного мониторинга НПА) / А.Ж. Киязова, А.Г. Казбаева // Құқық қорғау органдары академиясының жаршысы. – 2022. – №1(23). – С. 72-82.

5. Елшібаев, Р.Қ. Қазақстан Республикасының мемлекеттік сатып алу нарығының тиімділігін арттыру жолдары / Р.Қ. Елшібаев, С.А. Кожабаяева, Б.Т. Бейсенғалиев // Central Asian Economic Review. – 2021. – №3. – 77-89 бб.

6. Nemec, J. Over-bureaucratization in public procurement: purposes and results? / J. Nemec, M. Grega, M. Orviska // Public Sector Economics. – 2020. – №2. – pp. 44.

References:

1. Ibragimova, F.G. 2021 zhyldyń 15 qarashasynda «Memlekettik satyp alu turaly» Qazaqstan Respublikasynyń zańyna engizilgen ózgeristerdiń is zhyzinde zhyzege asyryluynyń kejbir sýraqtary / F.G. Ibragimova, E.M. Aytqazin, N.O. Bajzhumanov // Qúqyq qorǵau organdary akademijasynyń zharshysy. – 2022. – №2(24). – 75-83 bb.

2. Andrecka, M. Dealing with legal loopholes and uncertainties within EU public procurement law regarding framework agreements / M. Andrecka // Journal of public procurement. – 2016. – №16(4). – pp. 505-527.

3. Kysykova, G.B. Nekotorye voprosy realizacii zakonodatel'stva uchastnikami gosudarstvennyh zakupok / G.B. Kysykova, K.G. Baurzhanova // Vestnik Instituta zakonodatel'stva Respubliki Kazahstan. – 2016. – №4(45). – S. 180-187.

4. Kijazova, A.Zh. K voprosu ob jeffektivnosti zakona Respubliki Kazahstan «O gosudarstvennyh zakupkah» (rezul'tat al'ternativnogo monitoringa NPA) / A.Zh. Kijazova, A.G. Kazbaeva // Qúqyq qorǵau organdary akademijasynyń zharshysy. – 2022. – №1(23). – S. 72-82.

5. Elshibaev, R.Q. Kazaqstan Respublikasynyń memlekettik satyp alu naryǵynyń tiimdiligin arttyru zholdary / R.Q. Elshibaev, S.A. Kozhabaeva, B.T. Bejsengaliev // Central Asian Economic Review. – 2021. – №3. – 77-89 bb.

6. Nemec, J. Over-bureaucratization in public procurement: purposes and results? / J. Nemec, M. Grega, M. Orviska // Public Sector Economics. – 2020. – №2. – pp. 44.

АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТТЕР / СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ / INFORMATION ABOUT AUTHORS

Флюра Галимовна Ибрагимова – Alikhan Bokeikhan University азаматтық-құқықтық пәндер кафедрасының меңгерушісі, заң ғылымдарының кандидаты, e-mail: flura.77@mail.ru.

Ибрагимова Флюра Галимовна – заведующая кафедрой гражданско-правовых дисциплин Alikhan Bokeikhan University, кандидат юридических наук, e-mail: flura.77@mail.ru.

Ibragimova Flura Galimovna – Head of the Department of Civil Law Disciplines of Alikhan Bokeikhan University, Candidate of Law, e-mail: flura.77@mail.ru.

Ерлан Майданұлы Айтқазин – Alikhan Bokeikhan University азаматтық-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, құқық магистрі, e-mail: aytkazin1805@mail.ru.

Айтқазин Ерлан Майданұлы – старший преподаватель кафедры гражданско-правовых дисциплин Alikhan Bokeikhan University, магистр права, e-mail: aytkazin1805@mail.ru.

Aytkazin Yerlan Maydanuly – Senior Lecturer of the Department of Civil Law Disciplines of Alikhan Bokeikhan University, Master of Law, e-mail: aytkazin1805@mail.ru.

Нұрлан Оразбекұлы Байжұманов – «Семей орманы» мемлекеттік орман табиғи резерватының заң кеңесшісі, заң ғылымдарының магистрі, e-mail: baizhumanov_nur@mail.ru.

Байжұманов Нурлан Оразбекович – юрисконсульт государственного лесного природного резервата «Семей орманы», магистр юридических наук, e-mail: baizhumanov_nur@mail.ru.

Baizhumanov Nurlan Orazbekovich – Legal Adviser «Semey Ormany» State Forest Nature Reserve, Master of Law, e-mail: baizhumanov_nur@mail.ru.